

Marina Kameņeckā-Usova

Karina Zalcmane

SPORTA TIESĪBAS

**Aktuālās problēmas, izaicinājumi
un jaunākās tendences**

Rīga, 2023

UDK 34:796
Za360

Karina Zalcmane, Marina Kameņeckā-Usova
SPORTA TIESĪBAS. Aktuālās problēmas, izaicinājumi un
jaunākās tendences

Rīga: Ekonomikas un kultūras augstskola, 2023, 144 lpp.

Ar Ekonomikas un kultūras augstskolas Zinātniskās Padomes 04.07.2023.
sēdes lēmumu Nr. ZP-2023/3 monogrāfija apstiprināta izdošanai

Recenzenti:

Andrejs Vilks, Prof. Dr.iur., Rīgas Stradiņa universitāte

Maria Francesca Serra, Prof. PhD., University Niccolò Cusano (Itālija)

Anna Di Džandomeniko, Asst., Prof. PhD, University of Teramo (Itālija)

© Marina Kameņeckā-Usova, 2023

© Karina Zalcmane, 2023

© Jana Komisarova, mākslinieciskais noformējums, 2023

© Tiesu namu aģentūra, makets un literārā redakcija, 2023

Tiražētājs: SIA "Drukātava"

ISBN 978-9984-24-257-6

Saturs

Ievadvārdi (<i>D.P. Panagiotopuls</i>).....	4
Par grāmatu (<i>A. Vilks, M. Verpakovskis, A.Di Džandomeniko, A. Jackēvičs, M.F. Serra</i>)	6
Izmantotie saīsinājumi	12
Ievads	14
1. Mūsdienu sporta tiesību tiesiskais ietvars	18
1.1. Sporta tiesības un to attīstība: Globālas sporta tiesības un <i>Lex Sportiva</i>	18
1.2. Sporta tiesības Eiropas Savienībā. Tiesu prakse	26
1.3. Sporta tiesības Latvijā	45
2. Juridiskās atbildības iezīmes sporta jomā	58
2.1. Sporta atbildība	58
2.2. Civiltiesiskā atbildība.....	72
2.3. Administratīva atbildība sportā	78
2.4. Sporta nozares krimināltiesiskie aspekti	84
3. Sporta tiesību problemātika un izaicinājumi mūsdienās	92
3.1. Sporta strīdu izšķiršana: sporta strīdu veidi.....	92
3.2. Sporta kriminoloģija.....	100
Nobeigums	110
Summary	115
Izmantotie avoti	124
Pielikums	138

Ievadvārdi

Sports mūsdienu pasaulē ir daudzveidīgs starptautisks fenomens, kura ietvaros veidojas sarežģītas attiecības un sporta radītā slodze raisa daudz problēmu un nesaskaņu.

Starptautiskā Sporta tiesību asociācija (IASL) jau 31 gadu darbojas zinātnē, pētniecībā un starptautiskajai zinātniskajai sabiedrībai ir devusi starptautiska mēroga ieguldījumu sporta nozarē. Liels skaits zinātnieku ir izrādījuši interesi par šo nozari, un IASL savas 31 gada darbības laikā ir veiksmīgi organizējusi 25 starptautiskas un vispasaules konferences, ieskaitot 26. konferenci Atēnās 2023. gada decembrī.

Pateicoties IASL darbībai, daudzi jaunie zinātnieki un daudzu starptautisku universitāšu mācītāji izrādījuši lielu interesi veikt teorētiskus un praktiskus pētījumus par sporta tiesību tēmu. Vienas no spilgtākajām starp tiem ir Dr. Karina Zalcmane un Dr. Marina Kameņeckā-Usova.

IASL no pirmās tās izveides dienas līdz pat šim laikam veic padziļinātus pētījumus starptautisko sporta tiesību zinātnē un veicina to. Tā ir apvienojusi spēkus, lai popularizētu sporta tiesības visā pasaulē, paturot prātā, ka visiem, kuri aktīvi strādā sporta tiesību laukā, ir nepieciešamas specializētas zināšanas gan augsta līmeņa teorētisko zināšanu, gan praktisko iemaņu jomā.

Tādēļ ar prieku stādu jums priekšā Dr. Karinas Zalcmanes un Dr. Marinas Kameņeckas-Usovas monogrāfiju "Sporta tiesības. Aktuālās problēmas, izaicinājumi un jaunākās tendences". Grāmatas saturs ir ļoti nozīmīgs – tā atspoguļo sporta tiesību attīstību trīs dimensijās: globālās sporta tiesības, *Lex Sportiva* un sporta tiesības Eiropas Savienībā, atsaucoties uz zināmiem un sarežģītiem precedentiem.

Ir ieguldīts liels autoru darbs izcilas zinātniskās monogrāfijas sagatavošanā sporta tiesībās Latvijā, īpaši pievēršoties sporta atbildības juridiskajiem aspektiem un attiecīgiem precedentiem. Grāmatā papildus tiek aplūkoti arī līgumattiecības, civiltiesiskās atbildības, administratīvās atbildības un kriminālatbildības aspekti. Kā īpaši inovatīva akcentējama nodaļa par sporta kriminoloģiju.

Novēlu savām mīļajām kolēģēm Karinai Zalcmanei un Marinai Kameņeckai-Usovai, lai viņu grāmata gūtu pienācīgu rezonansi Latvijas lasītāju lokā un lai viņu sekotāji nāktu ar tādu pašu degsmi darboties sporta labā Latvijā un starptautiskā mērogā, lai sports kalpotu visai cilvēcei un mieram!

Dimitris P. Panagiotopuls (*Dimitrios P. Panagiotopoulos*),
Atēnu Universitātes profesors, advokāts,
Centrālgrieķijas Universitātes prorektors,
Starptautiskās Sporta tiesību asociācijas prezidents

Par grāmatu

Andrejs Vilks,
Rīgas Stradiņa universitātes
Juridiskās fakultātes profesors

M. Kameņeckas-Usovas un K. Zalcmanes monogrāfija ir veltīta jaunai tiesību apakšnozarei, kurai Latvijā nepelnīti līdz šim nav pievērsta pietiekoša uzmanība. Autore pamatoti atzīst, ka sporta tiesību attīstības aizsākumi varētu būt meklējami 20. gadsimta septiņdesmito gadu beigās. Jaunā tiesību virziena attīstību sekmēja tas, ka mūsdienās daudzās valstīs sporta tiesības tika un tiek uzskatītas par atsevišķu tiesību nozari ar savu normatīvo regulējumu un strīdu izšķiršanas mehānismiem. Pašreizējie sociāli politiskie un tiesiskie procesi pietiekoši pārliecinoši apliecina to, ka sporta tiesības var tikt uzskatītas kā atsevišķa tiesību nozare. Neapšaubāmi, ka minētajai jomai ir sava specifika. Bez tam sporta augstā komercializācija nosaka nepieciešamību izstrādāt speciālu, pārdomātu regulējumu. Autore atzīst, ka citu nozaru regulējuma attiecināmība vai vispārēja regulējuma piemērošana sporta jautājumiem ne visos gadījumos ir pielietojama.

Sporta tiesību kā tiesību apakšnozares loģisku attīstību nosaka arī tas, ka ir vērojamas inovācijas sporta zinātnē un sporta medicīnā, uzlabojot sportistu fiziskās spējas. Vienlaikus notiek plaši sporta pasākumi, kas veidojas par mūsdienīgu masveidīgu un iespaidīgu izklaidi. Taču sporta tiesību nozares nepietiekama attīstība Latvijā ir saistīta arī ar to, ka Sporta likums regulē tikai daļu no sporta subjektu savstarpējām attiecībām, faktiski atstājot sportista kā sporta subjekta tiesību un interešu aizsardzību sporta federāciju pārziņā.

Autore, analizējot vadošo Latvijas sporta federāciju statūtus un dokumentus, konstatējušas, ka tikai neliela daļa no tām ir pieņēmušas iekšējos normatīvos aktus, kas atbilst labas pārvaldības principam. Īpaša attiecību joma ir saistīta arī ar iekšējo strīdu izšķiršanas kārtības regulējumu. Tā Sporta likumā netieši deleģētā funkcija regulēt un aizsargāt sportista tiesības un intereses nevar būt atbilstoši realizējama bez izstrādātiem iekšējiem normatīvajiem aktiem.

Darbā detalizēti tiek skatīti jautājumi par sporta strīdiem, to veidiem un strīdu izšķiršanu. Var piekrist autorēm, ka atbilstoši sporta nozares tiesisko attiecību specifikai sporta strīdi būtu jāizšķir miermīlīgā ceļā, ātri, konfidenciali un taisnīgi.

Darbā pietiekoši detalizēti tiek skatīti tādi jautājumi kā sporta (sportistu) atbildība, tās jēdziens un pazīmes. Sporta nozarei kā specifiskai sabiedrisko attiecību jomai ir sava atbildības sistēma, kas paredzēta, lai nodrošinātu visiem sporta attiecību subjektiem (sacensību rīkotājiem, sportistiem, treneriem, tiesnešiem u.c.) konkrētu noteikumu kopumu. Šādi noteikumi ir virzīti uz to, lai sporta pasākumos nodrošinātu godīgumu un objektivitāti. Monogrāfijā tiek skatīti arī sporta pārkāpumu veidi (noziedzīgi nodarījumi, administratīvie pārkāpumi, civiltiesiska rakstura delikti) un dota atsevišķu pārkāpumu lietu analīze. Prettiesiska rakstura nodarījumi sportā varētu tikt definēti kā likumam neatbilstoša, vainojama, sodāma rīcība darbības vai bezdarbības veidā, kas aizliegta ar attiecīgā sporta veida noteikumiem vai sporta reglamentu.

Inovātīva ir darba sadaļa par sporta kriminoloģiju, kas ietver aspektus, kuri saistīti ar noziedzīgo nodarījumu analīzi sporta jomā.

Monogrāfija ir noderīga praktizējošiem juristiem, akadēmiskajam mācību personālam, pētniekiem, kā arī citiem sporta nozares pārstāvjiem.

Māris Verpakovskis,
Latvijas futbolists, FK "RFS" ģenerāldirektors

Pēdējo gadu notikumi liecina, ka augstu sasniegumu sportā regulāri rodas situācijas, kas prasa to juridisku noregulējumu.

Sporta loma starptautiskajā, sabiedriskajā un pat politiskajā dzīvē pēdējo desmitgažu laikā ir ļoti pieaugusi. Starptautiskās Olimpiskās komitejas un starptautisko federāciju, piemēram, FIFA, ietekme dažkārt ir salīdzināma ar valstu ietekmi politiskajā sfērā. Tāpat futbola fani aktīvi izmanto nozīmīgus sporta notikumus kā platformu un iespēju paust savu nostāju, kas jāņem vērā, organizējot futbola spēles.

Labas pārvaldības principa ievērošana nacionālajās sporta organizācijās, kā arī loģiski veidota strīdu izšķiršanas sistēma Latvijas sportā šodien ir absolūti nepieciešama un būtu īsti laikā.

Grāmatas autore ir paveikušas milzīgu darbu, lai Latvijas lasītāju iepazīstinātu ar sporta tiesību būtību un aktualitātēm. Tāpat esmu pārliecināts, ka Latvijas sports ir pelnījis mūsdienīgu normatīvo aktu bāzi ar tai raksturīgu jaunu, modernu un mūsdienīgu pieeju profesionālā sporta un augstu sasniegumu sekmēšanai. Tas veicinās Latvijas sporta attīstību pareizajā virzienā un ļaus aizvien biežāk priecāties un lepoties par mūsu sportistu sasniegumiem.

Anna Di Džandomeniko (*Anna Di Giandomenico*),
profesore, Teramo Universitāte, Itālija

Man nav zināms, vai šī grāmata ir pirmā par sporta tiesībām Latvijas Republikā, tomēr paužu savu pārliecību, ka tai ir jābūt pirmajai zinātniskajai monogrāfijai, ar kuru sākt padziļinātu izpēti par sporta un tiesību zinātnes mijiedarbību. Jūs jautāsiet – kāpēc?

Pirmkārt, autore precīzi apraksta sporta būtību no juridiskā viedokļa, skaidri iezīmējot sporta tiesību specifiku gan kā autonomu tiesību sistēmu, kas savu kompetenci izvērš globālā līmenī, gan kā juridisku parādību dažādu valsts sistēmu ietvaros, kas rezultātā veicina *Lex Sportiva* pilnveidošanu. Otrkārt, autore aktīvi turpina popularizēt sporta tiesības Eiropas Savienībā.

Treškārt, grāmatā sporta tiesības tiek detalizēti analizētas un raksturotas, iekļaujot to aktuālos jautājumus Latvijas Republikā, atsevišķi izceļot dažus problemātiskus aspektus, cerot, ka šīs grāmatas saturs sniegs ieguldījumu sporta likumdošanas modernizēšanā lokālajā līmenī.

Nobeigumā vēlos atzīmēt, ka, pēc maniem uzskatiem, nav nozīmes, vai šī grāmata ir pirmā Latvijas Republikā, kurā pētītas sporta tiesības, bet, manuprāt, tieši šai grāmatai ir izcils metodiskais ietvars, kas satur ne tikai specifiskus pētījumus, bet arī sporta tiesību attīstības pamatakmeņus. Grāmata var tikt izmantota kā vadlīnijas, kas noder precīzai sporta fenomena interpretācijai no juridiskā viedokļa. Secinu, ka grāmatas saturs ir pilnīgs, integrēts un var būt noderīgs valsts likumdevējiem, kas savas kompetences ietvaros plāno izstrādāt nacionālo normatīvo regulējumu atbilstoši Eiropas principiem un stāties pretī tām tiesiskajām problēmām, kuras rada iespējamie pārkāpumi sportā.*

* Tulkojums, oriģināltekstu sk. Pielikumā.

Aleksandrs Jackēvičs (*Alexandr Jatskevitch*),
Eiropas Džudo savienības
Galveno tiesnešu komisijas direktors

Eiropas Džudo savienība (*The European Judo Union – EJU*) kā vienu no galvenajiem mērķiem ir pasludinājusi visu Eiropas džudistu apvienošanu, attiecību veicināšanu starp nacionālajām federācijām kā EJU dalībniecēm un džudo interešu aizsardzību visā Eiropā. Tāpēc esam stingri pārliecināti, ka sporta tiesību aktu izstrāde atsevišķi tieši sporta nozarei ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu taisnīgumu, godprātību un vienlīdzīgus konkurences apstākļus sportistiem. Šī grāmata nostiprina šādu pārliecību.

Tas sekmē uzskatu, ka labi pārdomāta sporta normatīvo aktu bāze ir atslēga ilgtspējīgas un plaukstošas sporta vides radīšanai valstī, lai sportisti varētu maksimāli realizēt savu potenciālu un godīgas spēles principi tiktu respektēti kā vērtība.

Eiropas Džudo savienības vārdā vēlos izteikt sirsnīgu atzinību autoriem par viņu ieguldījumu un kompetenci, veidojot šo monogrāfiju. Tas ir nenovērtējams ieguldījums Latvijas sporta tiesību jomā, un man nav šaubu, ka tas rosinās jēgpilnas diskusijas un iedvesmos turpmākos sasniegumus sporta attīstībā Latvijā.*

* Tulkojums, oriģināltekstu sk. Pielikumā.

Marija Frančeska Serra (*Maria Francesca Serra*),
Kūzas Nikolaja Universitātes profesore, Itālija

Zinātniskā monogrāfija ir paredzēta visiem sportistiem, juristiem un arī likumdevējiem ar cerību, ka tā varētu būt pirmais solis sporta normatīvās bāzes pilnveidošanai Latvijā. Tas nozīmē, ka sporta nozarei īpaši paredzēta normatīvo aktu kopuma izstrāde var noderēt sporta jautājumam un strīdu risināšanā, nodrošinot taisnīgumu, vienlīdzību un juridisko atbildību sporta pasaulē.

Neapšaubāmi, ka sports tiek atzīts par universālu vērtību, un tam ir tiesības iziet ārpus sporta laukuma robežām.

Turklāt tikpat labi zināma ir sporta fenomena specifika. Šī specifika, kas iet roku rokā ar nozares autonomiju, rada nepieciešamību pēc atsevišķas tiesību apakšnozares, jo vairs nepietiek ar citām tiesību apakšnozarēm paredzētu normatīvo aktu "aizņemšanos", mēģinot tos pielāgot. Tāpat ir nepieciešams panākt līdzsvaru starp sporta sistēmas autonomiju un tās starpdisciplināro raksturu, kas pēc būtības jau ir iestrādāts vairāku valstu sporta sistēmās.

Monogrāfijas autores to labi apzinās un analizē sporta un sporta tiesību tēmu visos tās aspektos.

Šī monogrāfija ir ļoti nozīmīga un svarīga, jo tajā ir rūpīgi un detalizēti iztirzāti jautājumi, kuru analīzi vairs nevar atlikt uz vēlāku laiku. Tāpēc rekomendēju to kā monogrāfiju ar augstu zinātnisko vērtību.*

* Tulkojums, oriģināltekstu sk. Pielikumā.